

تدوین الگوی کیفیت بخشی مدارس بر اساس سرمایه اجتماعی و اثربخشی مدارس مقطع متوسطه دوم نظری بابک باقری^۱، یداله مهرعلی زاده^۲، محمد حسین پور^۳، لیلا بهمنی^۴

چکیده

هدف پژوهش حاضر، تدوین الگوی کیفیت بخشی مدارس بر اساس سرمایه اجتماعی و اثربخشی مدارس مقطع متوسطه دوم نظری استان ایلام بود. روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی در قالب الگوسازی مدل معادلات ساختاری بود. جامعه آماری شامل کلیه مدیران، دبیران، سرگروه های آموزشی و رؤسای انجمن اولیا مدارس مقطع متوسطه دوم نظری استان ایلام در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ بود و تعداد ۲۲۰ نفر از ۵۵ مدرسه با روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار شامل پرسشنامه سرمایه اجتماعی و پرسشنامه اثربخشی بود. داده ها با استفاده از مدل سازی معادلات ساختاری و به کمک نرم افزار آماری SMART PLS2 تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد الگوی معادلات ساختاری رابطه بین سرمایه اجتماعی با اثربخشی مدارس متوسطه دوم نظری استان ایلام از پرازش مناسب برخوردار است. همچنین نتایج نشان داد رابطه سرمایه اجتماعی با اثربخشی یک رابطه مثبت معنادار است. توجه به سرمایه اجتماعی می تواند گام موثری در جهت بالابردن اثربخشی مدارس متوسطه دوم نظری و به تبع آن کیفیت بخشی مدارس این مقطع باشد.

کلید واژه ها: کیفیت بخشی، سرمایه اجتماعی، اثربخشی.

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۱/۱۷

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۱۰/۰۶

^۱ - دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

baghribabak663@gmail.com

^۲ - استاد گروه مدیریت آموزشی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران (نویسنده مسئول).

ziyari@vatanmail.ir

^۳ - دانشیار گروه مدیریت آموزشی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

hosseinpour6@yahoo.com

^۴ - استادیار گروه مدیریت آموزشی، واحد امیدیه، دانشگاه آزاد اسلامی، امیدیه، ایران.

bahmaeeleila@gmail.com

مقدمه

مدارس، یکی از اساسی‌ترین سازمان‌هایی هستند که مسئولیت عظیم تعلیم و تربیت رسمی افراد را برعهده دارند (کوهی، هاشمی، مینایی و دهقان، ۱۳۹۸: ۹۹). کیفیت مدارس، از جمله دغدغه‌های اصلی نظام آموزش و پرورش در اغلب کشورهای جهان بوده و عوامل مؤثر بر آن نیز یکی از مسائل بسیار مهمی است که از دیر باز مورد توجه متخصصان تعلیم و تربیت می‌باشد (لای و کینگ^۱، ۲۰۱۱: ۱۸۳). توجه به کیفیت بخشی مدارس تأثیری بسزا بر سرنوشت کشور دارد (ماسی^۲، ۲۰۰۶). هدف کیفیت بخشی در نظام آموزشی استفاده بهینه از منابع وامکانات است پژوهش‌های رهبران علمی در این زمینه مثل بلوم (۱۹۸۵)، گاردنر (۱۹۸۳) و تورنس (۱۹۷۹) حاکی از نیاز به بررسی مهندسی مجدد در آموزش و پرورش و توجه به کیفیت بخشی در نظام آموزشی بوده، که براساس الگوهای آن مدارس اداره می‌شوند (بزرگی نژاد و زارعی، ۱۳۹۶: ۳). در نظام آموزشی کنونی، دوره دوم متوسطه، از لحاظ مبانی فلسفی، زیستی، روانی و اجتماعی دوره بسیار مهمی است. دوره‌ای که آموزش عمومی را به آموزش عالی پیوند می‌دهد و گروه کثیری را برای ورود به جامعه و بازار کار مهیا می‌کند. فلذا بررسی علل و عوامل مرتبط با کیفیت بخشی مدارس متوسطه از اهمیت زیادی برخوردار است. کیفیت بخشی را می‌توان به مثابه ترکیبی از کارایی، بهره‌وری، اثربخشی، پاسخ‌گویی، توان‌نوآوری و شرایط آموزشی بیان کرد و شامل دو متغیر اصلی کارایی و اثربخشی می‌باشد (استونر و فریمن، ۱۳۷۵: ۱۴). اثر بخشی مدرسه^۳ یکی از موضوعات اصلی و اساسی مرتبط با کیفیت بخشی نظام آموزشی است و پیشینه آن به تحقیقاتی هم‌چون کلمن (۱۹۶۶)، راتر (۱۹۷۹)، بروک آور (۱۹۷۹)، ادموندز (۱۹۷۹)، موس (۱۹۸۰) و مادواس (۱۹۸۰) بر می‌گردد که به عنوان شاخص‌ترین تحقیقات آموزشی مربوط به مدارس اثر بخش به شمار می‌روند (هوی و فرگوسن، ۱۹۸۵: ۱۱۷). اثربخشی^۴ سازمانی میزانی است که سازمان به هدف‌های مورد نظر نزدیک می‌شود (دفت، ۱۳۸۰: ۶۴) و به اعتقاد رضائیان (۱۳۸۸: ۷۱) وقتی به نشانگرهای برون داد نهایی یا برون‌داد واسطه‌ای توجه می‌شود منظور اثربخشی است. اثربخشی تأثیر مهمی بر

---

1. Lai & Keung

2-Massy

3 . School Effectiveness

4. Organizational Effectiveness

ساختارهای گروهی دارد و بر این موضوع دلالت دارد که یک سازمان با چه شیوه و سازوکاری به اهداف و بازده های مطلوب، موثر و کارآمد دست خواهد یافت؟ (جونز، کالمی و کوهانن^۱، ۲۰۱۰: ۵۴). در تعریفی دیگر اثربخشی میزانی است که یک سازمان با استفاده از منابع خاص و بدون هدر دادن منابع خود و بدون فرسوده کردن غیر ضروری اعضا و جامعه خود، اهدافش را برآورده می کند (تیوداوکس و فاویلا، ۲۰۱۳: ۲۱). مدرسه ای که باعث پیشرفت دانش آموزان خود شود و طیف گسترده ای از پیامدهای فکری، اجتماعی و عاطفی را شامل شود اثربخش است. در سال های اخیر، اثربخشی به عنوان یک راهکار نیروی انسانی برای خلق برون دادهایی هم چون کارآمدی، بهره وری و رضایت شغلی بیشتر کارکنان در محیط کار مورد توجه جدی قرار گرفته است (فلیشمن، موفورد، زاکارو، لوین و هین، ۲۰۱۶) بنابراین اثربخشی در آموزش و پرورش نیز از این امر مستثنی نبوده و مورد توجه بسیاری از اندیشمندان تعلیم و تربیت می باشد. مدرسه را می توان به عنوان خط مقدم جبهه تعلیم و تربیت در هر نظام آموزشی در نظر گرفت. کیفیت مدارس و عوامل مؤثر بر آن مسئله ای بسیار مهم است و همواره مرکز توجه متخصصان تعلیم و تربیت بوده است. عواملی هم چون خانواده، محیط زندگی، مدرسه و خدمات مدرسه، معلمان، مدیران، برنامه آموزشی، دانش آموز، قوانین و مقررات مدرسه، جو مدرسه، فرهنگ مدرسه، انتظارات جامعه از مدرسه، نیروی انسانی متخصص و متعهد، مدیریت آموزشی قوی، ویژگی های فراگیران، فرایندهای یادگیری و یاددهی، همچنین کیفیت معماری در محیط های یادگیری، در کیفیت مدارس دخیل هستند. این عوامل و بسیاری از عوامل دیگر نیز در اثربخشی مدارس دخیل اند؛ پس باید همه عوامل در نظر گرفته شوند (ایمانی و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۸). براساس الگوی عناصر سازمانی هر کدام از عوامل فوق مربوط به عناصر مختلف درونداد، فرآیند و برونداد هستند. کیفیت آموزشی، مفهومی چند بعدی است که باید تمام کارکردها و فعالیت های مدرسه از قبیل فرایند یاددهی - یادگیری، دانش آموزان، معلمان، امکانات و تجهیزات و .. را شامل می شود و براساس الگوی عناصر سازمانی برای بهبود کیفیت نظام آموزشی باید تمام عناصر آن اعم از درونداد، فرایند و برونداد مورد توجه باشد (بازرگان، ۱۳۸۸: ۸۷). از این جهت که مفهوم اثر بخشی و کیفیت هر دو تابع الگوی عناصر سازمانی هستند و همه عوامل را در نظر می گیرند دو

---

1 . Jones, Kalmi & Kauhanen, 2010:54

مفهوم مرتبط به هم هستند بنابراین می‌توان گفت زمانی مدارس به کیفیت بخشی رسیده‌اند که به اثر بخشی نائل آمده باشند. برای نمایان کردن کیفیت یک واحد سازمانی آموزشی لازم است شواهدی عرضه شود که نمایان کنند برنامه‌ها و فعالیت‌های آن واحد متناسب با هدف‌های آن است (بازرگان، ۱۳۸۲: ۱۴۴). اثربخشی می‌تواند نمایان‌کننده این امر باشد زیرا اثر بخشی تعیین‌کننده‌ی میزان دستیابی به کسب اهداف در سازمانهاست که هر کدام از این اهداف خود به نوعی تعریفی از کیفیت است مانند: تعیین میزان تحقق اهداف آموزشی؛ تعیین نتایج قابل مشاهده از کارآموزان در آموزش‌های اجراشده؛ تعیین میزان انطباق رفتار کارآموزان با انتظارات نقش سازمانی آنها؛ تعیین میزان درست انجام دادن کار که مورد نظر آموزش بوده است؛ تعیین میزان توانایی ایجادشده در اثر آموزش‌ها برای دستیابی به اهداف؛ تعیین میزان ارزش افزوده آموزشی؛ تعیین میزان بهبود شاخص‌های موفقیت کسب و کار (زارعی، ۱۳۸۴: ۶۰). در واقع می‌توان دریافت که اثربخشی تعیین‌کننده‌ی کیفیت است.

لازم به ذکر است که اثربخشی خود تحت تاثیر عوامل و متغیرهای متعددی است که بررسی آن‌ها از اهمیت زیادی برخوردار است. یکی از عواملی که به نظر می‌رسد بر اثربخشی نظام آموزشی موثر باشد سرمایه اجتماعی^۱ است.

سرمایه اجتماعی مجموعه منابع بالفعل و بالقوه‌ای است که با عضویت در شبکه پایداری از روابط، در دسترس فرد قرار می‌گیرد و خدمات متقابل را میسر می‌سازد (لین^۲، ۲۰۱۷: ۱۷). منظور از سرمایه اجتماعی انسجام درونی فرهنگی و اجتماعی جامعه، هنجارها و ارزش‌های حاکم بر تعاملات فی مابین مردم و نهادهایی است که این هنجارها و ارزش‌ها در آن‌ها تعبیه می‌شوند. سرمایه اجتماعی، انسجام جوامع را تضمین می‌کند و بدون آن رشد اقتصادی و بهزیستی انسانی مسیر نمی‌شود (فاین^۳، ۱۳۹۴: ۳۳۰). ایده اصلی سرمایه اجتماعی این است که شبکه‌های اجتماعی، سرمایه‌هایی ارزشمند هستند و پایه‌ای برای انسجام اجتماعی به وجود می‌آورند و افراد را قادر می‌سازند تا با هم برای کسب منفعت متقابل همکاری کنند. لذا پیوندهای بین افراد

---

1. Social Capital

2. Lin

3. Fin

سودمندند (لو، یانگ و یو^۱، ۲۰۱۳: ۵۰۸). دی وایت و اسچلتز^۲ (۲۰۱۹) به بررسی سنجش اثربخشی سازمانی مدارس پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که ساختار سازمانی بر اثربخشی مدارس تاثیر دارد. بلفی، گلن، فرین، ورسچرن و مردیث^۳ (۲۰۱۵) در پژوهشی تحت عنوان سرمایه اجتماعی در مدارس، نشان دادند که رابطه بین ترکیب اقتصادی- اجتماعی مدرسه و اثربخشی جمعی معلمان را می توان با سطح سرمایه اجتماعی مدرسه محور معلمان، تبیین نمود. پناهی (۱۳۹۸) در پژوهش خود نشان داد که سرمایه اجتماعی متغیرهای مهم سازمانی مانند کیفیت زندگی، اثربخشی تیمی، موفقیت سازمانی، مشارکت، پاسخگویی و بهبود عملکرد را تحت تاثیر قرار می دهد. اکبری و نجفی (۱۳۹۶) نیز در پژوهشی، رابطه بین سرمایه اجتماعی سازمانی و اثربخشی سازمانی با توجه به متغیرهای محیط مساعد، روابط میان فردی، انتقال دانش و نوآوری سازمانی مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که رابطه مثبت و معناداری بین سرمایه اجتماعی سازمانی و متغیرهای اثربخشی سازمانی، محیط مساعد، روابط میان فردی، انتقال دانش، و نوآوری سازمانی وجود دارد. آموزگار و شهابی (۱۳۹۵) نشان دادند که بین ابعاد سه گانه سرمایه اجتماعی و اثربخشی سازمانی رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. علی زاده و مومنی مفرد (۱۳۹۳) تحقیقی با عنوان رابطه سرمایه اجتماعی بر اثربخشی سازمان انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد که سرمایه اجتماعی با اثربخشی سازمانی ارتباط معناداری دارد. یعنی هر قدر سرمایه اجتماعی در سازمان بیشتر باشد اثربخشی سازمانی بالاتر است. احمدی و محمدی بلبان آباد (۱۳۹۲) در پژوهش خود نشان دادند که بین تمامی ابعاد متغیر مدیریت سرمایه اجتماعی و میزان اثربخشی کارکنان رابطه معنی دار و مستقیمی وجود دارد.

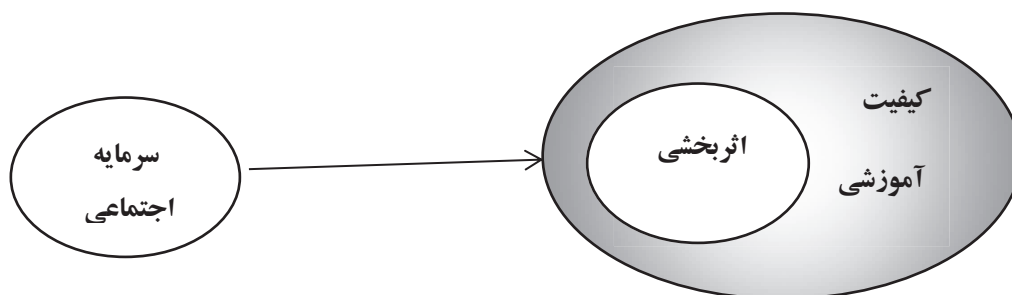
روابط بین متغیرهای مذکور در الگوی مفهومی ذیل قابل مشاهده است.

---

1 . Lu, Yang & Yu

2 . De Witte & Schiltz

3 . Belfi, Gielen, Fraine, Verschueren & Meredith

شکل ۱. روابط بین متغیرهای پژوهش

پیشینه پژوهشی بیان می‌دارد که بین سرمایه اجتماعی و اثربخشی رابطه معناداری وجود دارد اما پژوهشی به تدوین الگوی کیفیت بخشی مدارس بر اساس سرمایه اجتماعی و اثربخشی مدارس مقطع متوسطه دوم نظری نپرداخته است با توجه به اهمیت کیفیت بخشی مدارس و به منظور کاربردی نمودن یافته‌های پژوهشی، پژوهش حاضر به منظور تدوین الگوی کیفیت بخشی مدارس بر اساس سرمایه اجتماعی و اثربخشی مدارس مقطع متوسطه دوم نظری انجام گردید.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع مطالعه‌های همبستگی در قالب الگوسازی مدل معادلات ساختاری است. جامعه آماری به تعداد ۴۵۲۱ نفر شامل کلیه مدیران، دبیران، سرگروه‌های آموزشی و رؤسای انجمن اولیا مدارس مقطع متوسطه دوم نظری استان ایلام در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ بود و از این تعداد ۲۲۰ نفر از ۵۵ مدرسه با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای به عنوان نمونه، براساس فرمول کوکران انتخاب شدند. از این تعداد ۴۷ درصد دارای مدرک تحصیلی لیسانس، ۲۵ درصد فوق لیسانس و ۸ درصد دکتری و مابقی زیر لیسانس بودند. نمونه‌گیری با استفاده از روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای انجام گردید. بدین صورت که ابتدا چند منطقه و سپس از هر منطقه چند مدرسه و سپس از بین مدارس نمونه انتخاب گردید. سپس پرسشنامه‌ها در اختیار نمونه قرار گرفت و پس از تکمیل، جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

پرسشنامه سرمایه اجتماعی: برای اندازه گیری سرمایه اجتماعی از پرسشنامه سرمایه اجتماعی مرکز ملی رصد اجتماعی استفاده شد. این پرسشنامه از ۱۲۶ گویه اصلی تشکیل شده است. به منظور نمره گذاری پاسخها از طیف لیکرت ۵ امتیازی (خیلی کم، کم، تا حدودی، زیاد، خیلی زیاد) استفاده شد. به منظور تایید روایی پرسشنامه از روایی محتوا استفاده شد. بدین ترتیب، پرسشنامه مذکور در اختیار ۳ نفر از متخصصان دانشگاهی که در حوزه سرمایه اجتماعی صاحب نظر می باشند قرار داده شد و این خبرگان پرسشنامه را براساس تناسب سوالات، قابل فهم بودن و جمله بندی کلمات مورد بررسی قرار دادند و براساس بازخوردهای خبرگان تغییرات جزئی در پرسشنامه اعمال شد. به منظور بررسی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج آلفای کرونباخ نشان داد که پرسشنامه مذکور دارای ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۲ است.

پرسشنامه اثربخشی سازمانی پارسونز (۱۹۶۹): برای اندازه گیری اثربخشی از پرسشنامه اثربخشی سازمانی پارسونز استفاده شد. این پرسشنامه از ۲۸ گویه تشکیل شده است و مولفه های انطباق (۷ گویه)، کسب هدف (۷ گویه)، یگانگی (۷ گویه)، حفظ الگوها (۷ گویه) را می سنجد. به منظور نمره گذاری پاسخها از روایی محتوا استفاده شد. بدین ترتیب، پرسشنامه مذکور در اختیار ۳ نفر از متخصصان دانشگاهی که در حوزه اثربخشی سازمانی صاحب نظر می باشند قرار داده شد و این خبرگان پرسشنامه را براساس تناسب سوالات، قابل فهم بودن و جمله بندی کلمات مورد بررسی قرار دادند و براساس بازخوردهای خبرگان تغییرات جزئی در پرسشنامه اعمال شد. به منظور بررسی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج آلفای کرونباخ نشان داد که پرسشنامه مذکور دارای ضریب آلفای کرونباخ کلی ۰/۸۶ است. به منظور بررسی فرضیه های پژوهش از مدل سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزار SmartPLS2 استفاده شد.

یافته ها

هدف اصلی این پژوهش، بررسی نیکویی برازش الگوی کیفیت بخشی مدارس بر اساس سرمایه اجتماعی و اثربخشی مدارس مقطع متوسطه دوم بود. در این راستا یک فرضیه مطرح گردید که عبارت است از این که بین سرمایه اجتماعی و اثربخشی مدارس دوره دوم متوسطه نظری استان ایلام رابطه وجود دارد. به منظور بررسی فرضیه پژوهش از مدل سازی معادلات ساختاری با استفاده

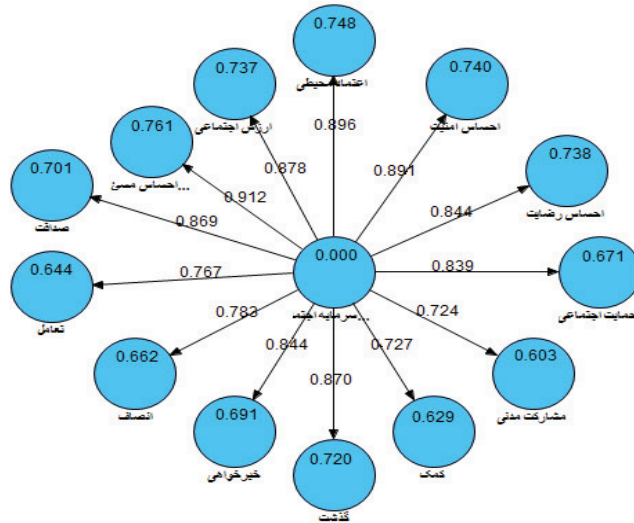
از نرم افزار SmartPLS2 استفاده شده است. روش مدل سازی معادلات ساختاری یک فرآیند دو گامی است. در گام اول، مدل های اندازه گیری (انعکاسی و یا ترکیبی) تحلیل شد. در گام دوم، بعد از تایید مدل های اندازه گیری، مدل مسیری - ساختاری مورد بررسی قرار گرفت. مدل اندازه گیری انعکاسی سرمایه اجتماعی از ۱۳ مولفه (قابلیت اعتماد محیطی، ارزش های اجتماعی، احساس مسئولیت، صداقت، تعامل و همکاری، انصاف، خیرخواهی، گذشت و مدارا، کمک و یاری، مشارکت مدنی، حمایت اجتماعی، احساس رضایت و احساس امنیت) تشکیل شده است. هر یک از مولفه ها نیز به نوبه خود توسط گویه هایی (متغیرهای مشاهده پذیر) مورد سنجش قرار گرفته اند.

به منظور ارزیابی روایی و پایایی مدل اندازه گیری انعکاسی از شاخص های زیر استفاده می شود:

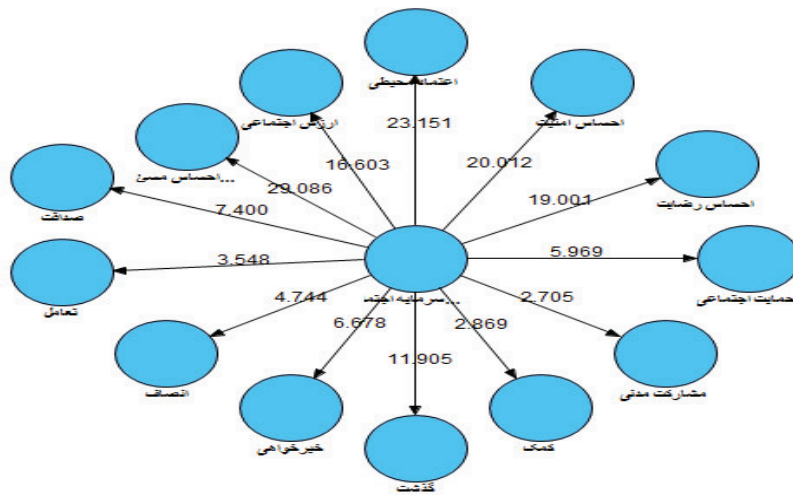
۱. بار عاملی: مقدار آن نباید از ۰/۷ کمتر باشد؛
۲. پایایی مرکب و آلفای کرونباخ: مقادیر بین ۰/۶ تا ۰/۷ قابل قبول و بین ۰/۷ تا ۰/۹۵ رضایت بخش است؛
۳. AVE: مقدار آن نباید از ۰/۵ کمتر باشد. از این شاخص برای ارزیابی روایی همگرایی مدل استفاده می شود؛
۴. بار عرضی: طبق این معیار، انتظار می رود که متغیرهای مشاهده پذیر مربوط به یک سازه خاص، بار عاملی بیشتری نسبت به سایر متغیرهای مشاهده پذیر روی سازه مربوط به خود داشته باشند. عبارتی دیگر، بار عرضی کمتری بر مدل های اندازه گیری دیگر داشته باشند. از این شاخص برای ارزیابی روایی واگرایی مدل اندازه گیری انعکاسی استفاده می شود (سارستد، رینگل، اسمیث، ریمز، و هیر^۱، ۲۰۱۴: ۱۱۸). شکل ۲ خروجی نرم افزار Smart-PLS در خصوص مدل اندازه گیری انعکاسی سرمایه اجتماعی است. هم چنین، شکل ۳ نمرات t مربوط به بارهای عاملی شکل ۲ را نشان می دهد.

^۱ . Sarstedt, Ringle, Smith, Reams & Hair

شکل ۲. آزمون مدل اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی

شکل ۳. نمرات t مربوط به آزمون مدل اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی

اولین گام در ارزیابی مدل اندازه‌گیری انعکاسی بررسی بارهای عاملی است. در جدول ۱ و با توجه به شکل‌های شماره ۲ و ۳ مقادیر بار عاملی و مقدار t برای نشانگرهای هر مؤلفه آورده شده است. با توجه به جدول ۱ و اشکال ۲ و ۳ مقادیر بار عاملی و مقدار t -value هر یک از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی از مقدار قابل قبول آن‌ها یعنی به ترتیب $۰/۷$ و $۲/۶۶$ بیشتر است، بنابراین مطلوب است. بنابراین، می‌توان گفت که هر مؤلفه بیش از ۵۰ درصد واریانس گویه‌های متناظرش را تبیین می‌کند.

برای آزمون پایایی از دو شاخص آلفای کرونباخ و پایایی مرکب استفاده می‌شود. مقدار رضایت بخش این دو شاخص بیش از $۰/۷$ می‌باشد. با توجه به جدول شماره ۱ مقادیر این شاخص‌ها از مقدار قابل قبول بزرگتر است. لذا مدل اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی از پایایی مطلوب برخوردار است.

بعد از بررسی بار عاملی و پایایی مدل اندازه‌گیری، مرحله بعد بررسی شاخص AVE به منظور ارزیابی روایی همگرایی مدل اندازه‌گیری است. جدول شماره ۱ مقادیر AVE هر مؤلفه آورده شده است. همان‌گونه که از جدول فوق مشخص است، مقادیر AVE بیشتر از مقدار قابل قبول است. در نتیجه روایی همگرایی مدل نیز تایید می‌شود.

جدول ۱. مقادیر بار عاملی، t، پایایی ترکیبی، آلفای کرونباخ و AVE نشانگرهای هر مولفه سرمایه اجتماعی

معنی سطح داری $P < 0.01$	AVE ≥ 0.5	آلفای کرونباخ ≥ 0.7	پایایی ترکیبی ≥ 0.7	مقدار $t < 2/66$	≥ 0.7 بار عاملی گویه ها (متغیرهای مشاهده پذیر)		سازه																																																																																																																																										
۰/۰۱	۰/۷۲۹	۰/۸۵	۰/۹۲	۳۶/۸۰۱	۰/۹۴۱	بیشترین	قابلیت اعتماد محیطی																																																																																																																																										
				۹/۷۰۴	۰/۷۰۱	کمترین		۰/۰۱	۰/۶۷۰	۰/۸۲	۰/۸۶	۴۰/۴۲۷	۰/۸۹۷	بیشترین	ارزش های اجتماعی	۷/۲۳۳	۰/۷۰۷	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۲۸/۱۰۵	۰/۹۴۲	بیشترین	احساس مسئولیت	۱۰/۹۸۰	۰/۷۷۲	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۴۳	۰/۷۹	۰/۸۲	۲۴/۱۳۵	۰/۸۰۶	بیشترین	صداقت	۹/۳۲۱	۰/۷۶۱	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۵۹	۰/۷۳	۰/۷۷	۳۷/۱۷۸	۰/۷۵۵	بیشترین	تعامل و همکاری	۱۰/۵۴۴	۰/۷۲۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۸۱	۰/۷۵	۰/۷۸	۷۰/۴۰۳	۰/۷۷۵	بیشترین	انصاف	۱۶/۱۸۵	۰/۷۳۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۲۲	۰/۷۸	۰/۸۰	۲۹/۷۹۱	۰/۷۹۰	بیشترین	خیرخواهی	۱۵/۷۵۱	۰/۷۴۴	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۵۷	۰/۸۰	۰/۸۵	۳۷/۴۲۲	۰/۸۸۵	بیشترین	گذشت و مدارا	۲۵/۹۱۵	۰/۷۸۰	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۳۶	۰/۷۲	۰/۷۶	۲۹/۹۲۲	۰/۷۴۹	بیشترین	کمک و یاری	۱۶/۴۸۱	۰/۷۳۵	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۲۷	۰/۷۰	۰/۷۴	۴۳/۱۴۱	۰/۸۰۱	بیشترین	مشارکت مدنی	۱۱/۵۶۲	۰/۷۰۳	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۰۷	۰/۷۶	۰/۷۸	۴۹/۲۹۸	۰/۷۹۹	بیشترین	حمایت اجتماعی	۶/۰۵۸	۰/۷۳۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۸۳	۰/۸۳	۰/۸۹	۳۴/۱۹۳	۰/۸۹۳	بیشترین	احساس رضایت	۴/۰۸۳	۰/۷۸۱	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۰۴	۰/۸۳	۰/۹۰	۱۰/۳۳۶	۰/۸۹۷	بیشترین	احساس امنیت	۷/۴۱۴	۰/۸۵۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۷۰/۴۰۳	۰/۹۴۲
۰/۰۱	۰/۶۷۰	۰/۸۲	۰/۸۶	۴۰/۴۲۷	۰/۸۹۷	بیشترین	ارزش های اجتماعی																																																																																																																																										
				۷/۲۳۳	۰/۷۰۷	کمترین		۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۲۸/۱۰۵	۰/۹۴۲	بیشترین	احساس مسئولیت	۱۰/۹۸۰	۰/۷۷۲	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۴۳	۰/۷۹	۰/۸۲	۲۴/۱۳۵	۰/۸۰۶	بیشترین	صداقت	۹/۳۲۱	۰/۷۶۱	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۵۹	۰/۷۳	۰/۷۷	۳۷/۱۷۸	۰/۷۵۵	بیشترین	تعامل و همکاری	۱۰/۵۴۴	۰/۷۲۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۸۱	۰/۷۵	۰/۷۸	۷۰/۴۰۳	۰/۷۷۵	بیشترین	انصاف	۱۶/۱۸۵	۰/۷۳۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۲۲	۰/۷۸	۰/۸۰	۲۹/۷۹۱	۰/۷۹۰	بیشترین	خیرخواهی	۱۵/۷۵۱	۰/۷۴۴	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۵۷	۰/۸۰	۰/۸۵	۳۷/۴۲۲	۰/۸۸۵	بیشترین	گذشت و مدارا	۲۵/۹۱۵	۰/۷۸۰	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۳۶	۰/۷۲	۰/۷۶	۲۹/۹۲۲	۰/۷۴۹	بیشترین	کمک و یاری	۱۶/۴۸۱	۰/۷۳۵	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۲۷	۰/۷۰	۰/۷۴	۴۳/۱۴۱	۰/۸۰۱	بیشترین	مشارکت مدنی	۱۱/۵۶۲	۰/۷۰۳	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۰۷	۰/۷۶	۰/۷۸	۴۹/۲۹۸	۰/۷۹۹	بیشترین	حمایت اجتماعی	۶/۰۵۸	۰/۷۳۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۸۳	۰/۸۳	۰/۸۹	۳۴/۱۹۳	۰/۸۹۳	بیشترین	احساس رضایت	۴/۰۸۳	۰/۷۸۱	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۰۴	۰/۸۳	۰/۹۰	۱۰/۳۳۶	۰/۸۹۷	بیشترین	احساس امنیت	۷/۴۱۴	۰/۸۵۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۷۰/۴۰۳	۰/۹۴۲	بیشترین	سرمایه اجتماعی	۴/۰۸۳	۰/۷۰۱	کمترین						
۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۲۸/۱۰۵	۰/۹۴۲	بیشترین	احساس مسئولیت																																																																																																																																										
				۱۰/۹۸۰	۰/۷۷۲	کمترین		۰/۰۱	۰/۶۴۳	۰/۷۹	۰/۸۲	۲۴/۱۳۵	۰/۸۰۶	بیشترین	صداقت	۹/۳۲۱	۰/۷۶۱	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۵۹	۰/۷۳	۰/۷۷	۳۷/۱۷۸	۰/۷۵۵	بیشترین	تعامل و همکاری	۱۰/۵۴۴	۰/۷۲۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۸۱	۰/۷۵	۰/۷۸	۷۰/۴۰۳	۰/۷۷۵	بیشترین	انصاف	۱۶/۱۸۵	۰/۷۳۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۲۲	۰/۷۸	۰/۸۰	۲۹/۷۹۱	۰/۷۹۰	بیشترین	خیرخواهی	۱۵/۷۵۱	۰/۷۴۴	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۵۷	۰/۸۰	۰/۸۵	۳۷/۴۲۲	۰/۸۸۵	بیشترین	گذشت و مدارا	۲۵/۹۱۵	۰/۷۸۰	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۳۶	۰/۷۲	۰/۷۶	۲۹/۹۲۲	۰/۷۴۹	بیشترین	کمک و یاری	۱۶/۴۸۱	۰/۷۳۵	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۲۷	۰/۷۰	۰/۷۴	۴۳/۱۴۱	۰/۸۰۱	بیشترین	مشارکت مدنی	۱۱/۵۶۲	۰/۷۰۳	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۰۷	۰/۷۶	۰/۷۸	۴۹/۲۹۸	۰/۷۹۹	بیشترین	حمایت اجتماعی	۶/۰۵۸	۰/۷۳۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۸۳	۰/۸۳	۰/۸۹	۳۴/۱۹۳	۰/۸۹۳	بیشترین	احساس رضایت	۴/۰۸۳	۰/۷۸۱	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۰۴	۰/۸۳	۰/۹۰	۱۰/۳۳۶	۰/۸۹۷	بیشترین	احساس امنیت	۷/۴۱۴	۰/۸۵۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۷۰/۴۰۳	۰/۹۴۲	بیشترین	سرمایه اجتماعی	۴/۰۸۳	۰/۷۰۱	کمترین																	
۰/۰۱	۰/۶۴۳	۰/۷۹	۰/۸۲	۲۴/۱۳۵	۰/۸۰۶	بیشترین	صداقت																																																																																																																																										
				۹/۳۲۱	۰/۷۶۱	کمترین		۰/۰۱	۰/۵۵۹	۰/۷۳	۰/۷۷	۳۷/۱۷۸	۰/۷۵۵	بیشترین	تعامل و همکاری	۱۰/۵۴۴	۰/۷۲۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۸۱	۰/۷۵	۰/۷۸	۷۰/۴۰۳	۰/۷۷۵	بیشترین	انصاف	۱۶/۱۸۵	۰/۷۳۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۲۲	۰/۷۸	۰/۸۰	۲۹/۷۹۱	۰/۷۹۰	بیشترین	خیرخواهی	۱۵/۷۵۱	۰/۷۴۴	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۵۷	۰/۸۰	۰/۸۵	۳۷/۴۲۲	۰/۸۸۵	بیشترین	گذشت و مدارا	۲۵/۹۱۵	۰/۷۸۰	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۳۶	۰/۷۲	۰/۷۶	۲۹/۹۲۲	۰/۷۴۹	بیشترین	کمک و یاری	۱۶/۴۸۱	۰/۷۳۵	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۲۷	۰/۷۰	۰/۷۴	۴۳/۱۴۱	۰/۸۰۱	بیشترین	مشارکت مدنی	۱۱/۵۶۲	۰/۷۰۳	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۰۷	۰/۷۶	۰/۷۸	۴۹/۲۹۸	۰/۷۹۹	بیشترین	حمایت اجتماعی	۶/۰۵۸	۰/۷۳۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۸۳	۰/۸۳	۰/۸۹	۳۴/۱۹۳	۰/۸۹۳	بیشترین	احساس رضایت	۴/۰۸۳	۰/۷۸۱	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۰۴	۰/۸۳	۰/۹۰	۱۰/۳۳۶	۰/۸۹۷	بیشترین	احساس امنیت	۷/۴۱۴	۰/۸۵۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۷۰/۴۰۳	۰/۹۴۲	بیشترین	سرمایه اجتماعی	۴/۰۸۳	۰/۷۰۱	کمترین																												
۰/۰۱	۰/۵۵۹	۰/۷۳	۰/۷۷	۳۷/۱۷۸	۰/۷۵۵	بیشترین	تعامل و همکاری																																																																																																																																										
				۱۰/۵۴۴	۰/۷۲۸	کمترین		۰/۰۱	۰/۵۸۱	۰/۷۵	۰/۷۸	۷۰/۴۰۳	۰/۷۷۵	بیشترین	انصاف	۱۶/۱۸۵	۰/۷۳۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۲۲	۰/۷۸	۰/۸۰	۲۹/۷۹۱	۰/۷۹۰	بیشترین	خیرخواهی	۱۵/۷۵۱	۰/۷۴۴	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۵۷	۰/۸۰	۰/۸۵	۳۷/۴۲۲	۰/۸۸۵	بیشترین	گذشت و مدارا	۲۵/۹۱۵	۰/۷۸۰	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۳۶	۰/۷۲	۰/۷۶	۲۹/۹۲۲	۰/۷۴۹	بیشترین	کمک و یاری	۱۶/۴۸۱	۰/۷۳۵	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۲۷	۰/۷۰	۰/۷۴	۴۳/۱۴۱	۰/۸۰۱	بیشترین	مشارکت مدنی	۱۱/۵۶۲	۰/۷۰۳	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۰۷	۰/۷۶	۰/۷۸	۴۹/۲۹۸	۰/۷۹۹	بیشترین	حمایت اجتماعی	۶/۰۵۸	۰/۷۳۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۸۳	۰/۸۳	۰/۸۹	۳۴/۱۹۳	۰/۸۹۳	بیشترین	احساس رضایت	۴/۰۸۳	۰/۷۸۱	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۰۴	۰/۸۳	۰/۹۰	۱۰/۳۳۶	۰/۸۹۷	بیشترین	احساس امنیت	۷/۴۱۴	۰/۸۵۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۷۰/۴۰۳	۰/۹۴۲	بیشترین	سرمایه اجتماعی	۴/۰۸۳	۰/۷۰۱	کمترین																																							
۰/۰۱	۰/۵۸۱	۰/۷۵	۰/۷۸	۷۰/۴۰۳	۰/۷۷۵	بیشترین	انصاف																																																																																																																																										
				۱۶/۱۸۵	۰/۷۳۸	کمترین		۰/۰۱	۰/۶۲۲	۰/۷۸	۰/۸۰	۲۹/۷۹۱	۰/۷۹۰	بیشترین	خیرخواهی	۱۵/۷۵۱	۰/۷۴۴	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۵۷	۰/۸۰	۰/۸۵	۳۷/۴۲۲	۰/۸۸۵	بیشترین	گذشت و مدارا	۲۵/۹۱۵	۰/۷۸۰	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۳۶	۰/۷۲	۰/۷۶	۲۹/۹۲۲	۰/۷۴۹	بیشترین	کمک و یاری	۱۶/۴۸۱	۰/۷۳۵	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۲۷	۰/۷۰	۰/۷۴	۴۳/۱۴۱	۰/۸۰۱	بیشترین	مشارکت مدنی	۱۱/۵۶۲	۰/۷۰۳	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۰۷	۰/۷۶	۰/۷۸	۴۹/۲۹۸	۰/۷۹۹	بیشترین	حمایت اجتماعی	۶/۰۵۸	۰/۷۳۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۸۳	۰/۸۳	۰/۸۹	۳۴/۱۹۳	۰/۸۹۳	بیشترین	احساس رضایت	۴/۰۸۳	۰/۷۸۱	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۰۴	۰/۸۳	۰/۹۰	۱۰/۳۳۶	۰/۸۹۷	بیشترین	احساس امنیت	۷/۴۱۴	۰/۸۵۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۷۰/۴۰۳	۰/۹۴۲	بیشترین	سرمایه اجتماعی	۴/۰۸۳	۰/۷۰۱	کمترین																																																		
۰/۰۱	۰/۶۲۲	۰/۷۸	۰/۸۰	۲۹/۷۹۱	۰/۷۹۰	بیشترین	خیرخواهی																																																																																																																																										
				۱۵/۷۵۱	۰/۷۴۴	کمترین		۰/۰۱	۰/۶۵۷	۰/۸۰	۰/۸۵	۳۷/۴۲۲	۰/۸۸۵	بیشترین	گذشت و مدارا	۲۵/۹۱۵	۰/۷۸۰	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۳۶	۰/۷۲	۰/۷۶	۲۹/۹۲۲	۰/۷۴۹	بیشترین	کمک و یاری	۱۶/۴۸۱	۰/۷۳۵	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۲۷	۰/۷۰	۰/۷۴	۴۳/۱۴۱	۰/۸۰۱	بیشترین	مشارکت مدنی	۱۱/۵۶۲	۰/۷۰۳	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۰۷	۰/۷۶	۰/۷۸	۴۹/۲۹۸	۰/۷۹۹	بیشترین	حمایت اجتماعی	۶/۰۵۸	۰/۷۳۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۸۳	۰/۸۳	۰/۸۹	۳۴/۱۹۳	۰/۸۹۳	بیشترین	احساس رضایت	۴/۰۸۳	۰/۷۸۱	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۰۴	۰/۸۳	۰/۹۰	۱۰/۳۳۶	۰/۸۹۷	بیشترین	احساس امنیت	۷/۴۱۴	۰/۸۵۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۷۰/۴۰۳	۰/۹۴۲	بیشترین	سرمایه اجتماعی	۴/۰۸۳	۰/۷۰۱	کمترین																																																													
۰/۰۱	۰/۶۵۷	۰/۸۰	۰/۸۵	۳۷/۴۲۲	۰/۸۸۵	بیشترین	گذشت و مدارا																																																																																																																																										
				۲۵/۹۱۵	۰/۷۸۰	کمترین		۰/۰۱	۰/۵۳۶	۰/۷۲	۰/۷۶	۲۹/۹۲۲	۰/۷۴۹	بیشترین	کمک و یاری	۱۶/۴۸۱	۰/۷۳۵	کمترین	۰/۰۱	۰/۵۲۷	۰/۷۰	۰/۷۴	۴۳/۱۴۱	۰/۸۰۱	بیشترین	مشارکت مدنی	۱۱/۵۶۲	۰/۷۰۳	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۰۷	۰/۷۶	۰/۷۸	۴۹/۲۹۸	۰/۷۹۹	بیشترین	حمایت اجتماعی	۶/۰۵۸	۰/۷۳۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۸۳	۰/۸۳	۰/۸۹	۳۴/۱۹۳	۰/۸۹۳	بیشترین	احساس رضایت	۴/۰۸۳	۰/۷۸۱	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۰۴	۰/۸۳	۰/۹۰	۱۰/۳۳۶	۰/۸۹۷	بیشترین	احساس امنیت	۷/۴۱۴	۰/۸۵۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۷۰/۴۰۳	۰/۹۴۲	بیشترین	سرمایه اجتماعی	۴/۰۸۳	۰/۷۰۱	کمترین																																																																								
۰/۰۱	۰/۵۳۶	۰/۷۲	۰/۷۶	۲۹/۹۲۲	۰/۷۴۹	بیشترین	کمک و یاری																																																																																																																																										
				۱۶/۴۸۱	۰/۷۳۵	کمترین		۰/۰۱	۰/۵۲۷	۰/۷۰	۰/۷۴	۴۳/۱۴۱	۰/۸۰۱	بیشترین	مشارکت مدنی	۱۱/۵۶۲	۰/۷۰۳	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۰۷	۰/۷۶	۰/۷۸	۴۹/۲۹۸	۰/۷۹۹	بیشترین	حمایت اجتماعی	۶/۰۵۸	۰/۷۳۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۸۳	۰/۸۳	۰/۸۹	۳۴/۱۹۳	۰/۸۹۳	بیشترین	احساس رضایت	۴/۰۸۳	۰/۷۸۱	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۰۴	۰/۸۳	۰/۹۰	۱۰/۳۳۶	۰/۸۹۷	بیشترین	احساس امنیت	۷/۴۱۴	۰/۸۵۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۷۰/۴۰۳	۰/۹۴۲	بیشترین	سرمایه اجتماعی	۴/۰۸۳	۰/۷۰۱	کمترین																																																																																			
۰/۰۱	۰/۵۲۷	۰/۷۰	۰/۷۴	۴۳/۱۴۱	۰/۸۰۱	بیشترین	مشارکت مدنی																																																																																																																																										
				۱۱/۵۶۲	۰/۷۰۳	کمترین		۰/۰۱	۰/۶۰۷	۰/۷۶	۰/۷۸	۴۹/۲۹۸	۰/۷۹۹	بیشترین	حمایت اجتماعی	۶/۰۵۸	۰/۷۳۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۶۸۳	۰/۸۳	۰/۸۹	۳۴/۱۹۳	۰/۸۹۳	بیشترین	احساس رضایت	۴/۰۸۳	۰/۷۸۱	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۰۴	۰/۸۳	۰/۹۰	۱۰/۳۳۶	۰/۸۹۷	بیشترین	احساس امنیت	۷/۴۱۴	۰/۸۵۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۷۰/۴۰۳	۰/۹۴۲	بیشترین	سرمایه اجتماعی	۴/۰۸۳	۰/۷۰۱	کمترین																																																																																														
۰/۰۱	۰/۶۰۷	۰/۷۶	۰/۷۸	۴۹/۲۹۸	۰/۷۹۹	بیشترین	حمایت اجتماعی																																																																																																																																										
				۶/۰۵۸	۰/۷۳۸	کمترین		۰/۰۱	۰/۶۸۳	۰/۸۳	۰/۸۹	۳۴/۱۹۳	۰/۸۹۳	بیشترین	احساس رضایت	۴/۰۸۳	۰/۷۸۱	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۰۴	۰/۸۳	۰/۹۰	۱۰/۳۳۶	۰/۸۹۷	بیشترین	احساس امنیت	۷/۴۱۴	۰/۸۵۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۷۰/۴۰۳	۰/۹۴۲	بیشترین	سرمایه اجتماعی	۴/۰۸۳	۰/۷۰۱	کمترین																																																																																																									
۰/۰۱	۰/۶۸۳	۰/۸۳	۰/۸۹	۳۴/۱۹۳	۰/۸۹۳	بیشترین	احساس رضایت																																																																																																																																										
				۴/۰۸۳	۰/۷۸۱	کمترین		۰/۰۱	۰/۷۰۴	۰/۸۳	۰/۹۰	۱۰/۳۳۶	۰/۸۹۷	بیشترین	احساس امنیت	۷/۴۱۴	۰/۸۵۸	کمترین	۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۷۰/۴۰۳	۰/۹۴۲	بیشترین	سرمایه اجتماعی	۴/۰۸۳	۰/۷۰۱	کمترین																																																																																																																				
۰/۰۱	۰/۷۰۴	۰/۸۳	۰/۹۰	۱۰/۳۳۶	۰/۸۹۷	بیشترین	احساس امنیت																																																																																																																																										
				۷/۴۱۴	۰/۸۵۸	کمترین		۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۷۰/۴۰۳	۰/۹۴۲	بیشترین	سرمایه اجتماعی	۴/۰۸۳	۰/۷۰۱	کمترین																																																																																																																															
۰/۰۱	۰/۷۳۲	۰/۸۷	۰/۹۳	۷۰/۴۰۳	۰/۹۴۲	بیشترین	سرمایه اجتماعی																																																																																																																																										
				۴/۰۸۳	۰/۷۰۱	کمترین																																																																																																																																											

آزمون روایی واگرا

برای بررسی روایی واگرا، از شاخص بار عرضی استفاده می‌شود. طبق این معیار، انتظار می‌رود که متغیرهای مشاهده پذیر مربوط به یک سازه خاص، بار عاملی بیشتری نسبت به سایر متغیرهای مشاهده‌پذیر روی سازه مربوط به خود داشته باشند. عبارتی دیگر، بار عرضی کمتری بر مدل‌های اندازه‌گیری دیگر داشته باشند. از این شاخص برای ارزیابی روایی واگرای مدل اندازه‌گیری انعکاسی استفاده می‌شود. در این پژوهش بار عاملی گویه‌های متناظر هر مولفه از بار عاملی همان گویه بر روی سایر مولفه‌ها بیشتر است. بنابراین، می‌توان گفت که مدل اندازه‌گیری دارای روایی واگرا است.

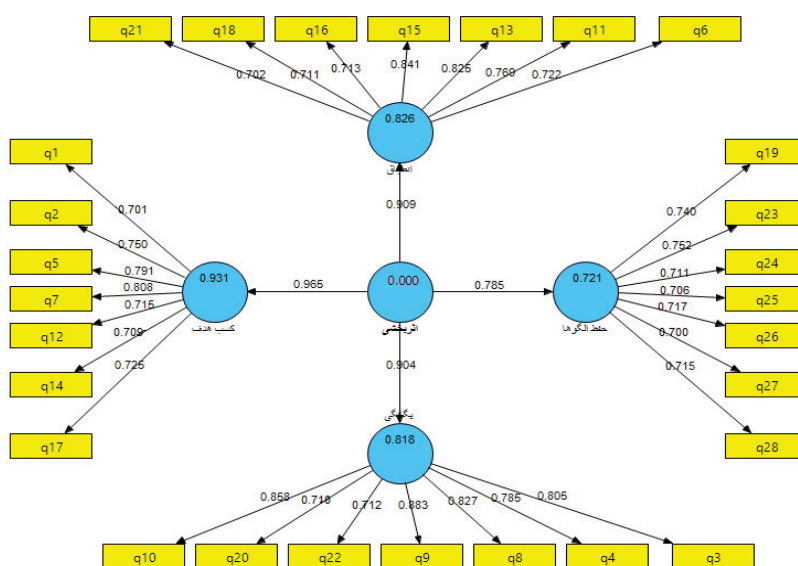
جدول ۲. نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم برای مدل اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی

سازه	بار عاملی	مقدار t	سطح معنی‌داری	R ²
قابلیت اعتماد محیطی	۰/۸۹۶	۲۳/۱۵۱	۰/۰۱	۰/۷۴۸
ارزش‌های اجتماعی	۰/۸۷۸	۱۶/۶۰۳	۰/۰۱	۰/۷۳۷
احساس مسئولیت	۰/۹۱۲	۲۹/۰۸۶	۰/۰۱	۰/۷۶۱
صداقت	۰/۸۶۹	۷/۴۰۰	۰/۰۱	۰/۷۰۱
تعامل و همکاری	۰/۷۶۷	۳/۵۴۸	۰/۰۱	۰/۶۴۴
انصاف	۰/۷۸۳	۴/۷۴۴	۰/۰۱	۰/۶۶۲
خیرخواهی	۰/۸۴۴	۶/۶۷۸	۰/۰۱	۰/۶۹۱
گذشت و مدارا	۰/۸۷۰	۱۱/۹۰۵	۰/۰۱	۰/۷۲۰
کمک و یاری	۰/۷۳۷	۲/۸۶۹	۰/۰۱	۰/۶۲۹
مشارکت مدنی	۰/۷۲۴	۲/۷۰۵	۰/۰۱	۰/۶۰۳
حمایت اجتماعی	۰/۸۳۹	۵/۹۶۹	۰/۰۱	۰/۶۷۱
احساس رضایت	۰/۸۴۴	۱۹/۰۰۱	۰/۰۱	۰/۷۳۸
احساس امنیت	۰/۸۹۱	۲۰/۰۱۲	۰/۰۱	۰/۷۴۰
AVE			۰/۷۱۴	
آلفای کرونباخ			۰/۸۳۵	
پایایی مرکب			۰/۸۹۹	

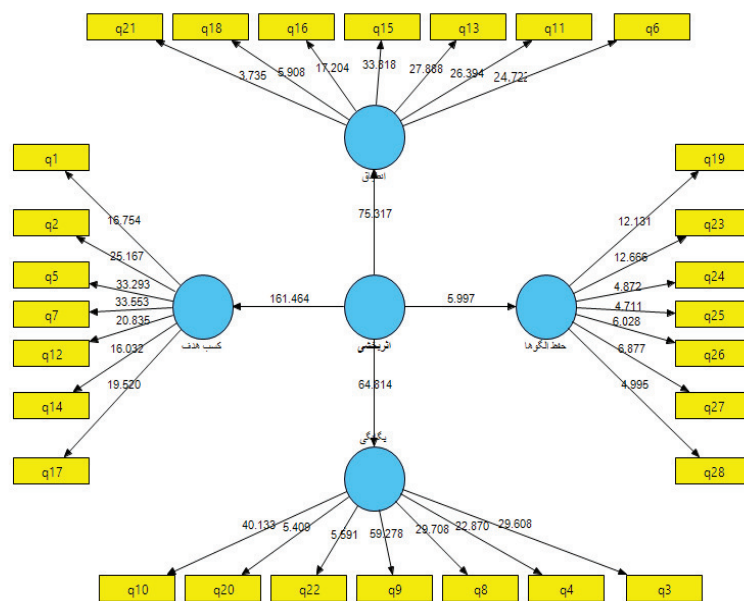
با توجه به جدول شماره ۲ و همچنین با توجه به اشکال ۳ و ۲ مقادیر بار عاملی در تحلیل عاملی مرتبه دوم بزرگتر از مقدار قابل قبول بوده، بنابراین مطلوب است. همچنین، مقادیر پایایی مرکب و

آلفای کرونباخ به ترتیب برابر با ۰/۸۹۹ و ۰/۸۳۵ است که از مقدار قابل قبول بزرگتر است. همچنین مقدار AVE برابر با ۰/۷۱۴ گزارش شده که از میزان ۰/۵۰ بیشتر بوده و در نتیجه روایی همگرایی مدل نیز تایید می‌شود. ضریب تعیین (R^2) ارتباط بین واریانس تبیین شده یک متغیر مکنون را با مقدار کل واریانس آن را مورد سنجش قرار می‌دهد. مقدار این ضریب بین صفر تا ۱ است که مقادیر بزرگ‌تر، مطلوب‌تر است. مقادیر ۰/۲۵، ۰/۵۰، و ۰/۷۵ به ترتیب ضعیف، متوسط و قابل توجه توصیف شده است (محسنین و اسفیدانی، ۱۳۹۳: ۷۰). با توجه به جدول ۲، مقادیر R^2 قابل توجه و مطلوب است. بنابراین با توجه به شاخص‌های مربوطه می‌توان گفت که مدل سرمایه اجتماعی از کیفیت لازم برخوردار است.

شکل ۴ خروجی نرم‌افزار Smart-PLS در خصوص مدل اندازه‌گیری انعکاسی اثربخشی سازمانی است. همچنین، شکل ۵ نمرات t مربوط به بارهای عاملی شکل شماره ۴ را نشان می‌دهد.

شکل ۴. آزمون مدل اندازه‌گیری اثربخشی سازمانی

شکل ۵. نمرات t مربوط به آزمون مدل اندازه‌گیری اثربخشی سازمانی

در جدول شماره ۳ و با توجه به شکل‌های شماره ۴ و ۵ مقادیر بار عاملی و مقدار t-value برای

نشانگرهای هریک از مولفه‌های اثربخشی سازمانی آورده شده است.

جدول ۳. مقادیر بار عاملی، t، پایایی ترکیبی، آلفای کرونباخ و AVE برای مولفه‌های اثربخشی سازمانی

آزمون پایایی

معنی	سطح داری	AVE ≥ ۰/۵	پایایی ترکیبی ≥ ۰/۷	آلفای کرونباخ ≥ ۰/۷	مقدار t	بار عاملی گویه‌ها (متغیرهای مشاهده پذیر) ≥ ۰/۷	سازه
انطباق	۰/۰۱	۰/۶۲۱	۰/۸۴۵	۰/۷۸۲	۳۳/۸۱۸	۰/۸۴۱	بیشترین
					۳/۷۳۵	۰/۷۰۲	کمترین
کسب هدف	۰/۰۱	۰/۷۰۱	۰/۸۹۴	۰/۸۶۲	۳۳/۵۵۳	۰/۸۰۸	بیشترین
					۱۶/۰۳۲	۰/۷۰۱	کمترین
یگانگی	۰/۰۱	۰/۶۱۵	۰/۸۶۳	۰/۸۰۱	۵۹/۲۷۸	۰/۸۸۳	بیشترین
					۵/۴۰۹	۰/۷۱۰	کمترین
حفظ الگوها	۰/۰۱	۰/۵۷۶	۰/۷۴۵	۰/۷۰۱	۱۲/۶۶۶	۰/۷۵۲	بیشترین
					۴/۷۱۱	۰/۷۰۰	کمترین
اثربخشی سازمانی	۰/۰۱	۰/۷۰۱	۰/۸۹۴	۰/۸۶۲	۵۹/۲۷۸	۰/۸۸۳	بیشترین
					۳/۷۳۵	۰/۷۰۰	کمترین

مطابق جدول فوق، ارزش بار عاملی گویه‌های هر مولفه بالاتر از حد قابل قبول است؛ بنابراین، می‌توان گفت که هر مولفه بیش از ۵۰ درصد واریانس گویه‌های متناظرش را تبیین می‌کند. بعد از بررسی بار عاملی، مرحله بعد بررسی دو شاخص پایایی مرکب و آلفای کرونباخ به منظور ارزیابی پایایی مدل اندازه‌گیری می‌شود. در جدول شماره ۳ مقادیر پایایی مرکب و آلفای کرونباخ برای هر مولفه آورده شده است. همان گونه که از این جدول مشخص است، مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی مرکب بزرگتر از مقدار قابل قبول است. بنابراین، می‌توان گفت که مدل اندازه‌گیری از پایایی برخوردار است.

بعد از بررسی بار عاملی و پایایی مدل اندازه‌گیری، مرحله بعد بررسی شاخص AVE به منظور ارزیابی روایی همگرای مدل اندازه‌گیری است. در جدول شماره ۳ مقادیر AVE هر مولفه آورده شده است. همان طور که از جدول فوق مشخص است، مقادیر AVE بیشتر از مقدار قابل قبول است. بنابراین، می‌توان گفت که مدل اندازه‌گیری از روایی همگرا برخوردار است. برای بررسی روایی واگرا، از شاخص بار عرضی استفاده شده است.

جدول ۴. شاخص بار عرضی مولفه‌های مدل اثربخشی سازمانی

سازه / گویه	انطباق	کسب هدف	یگانگی	حفظ الگوها
۱	۰/۵۹۸	۰/۷۰۱	۰/۵۱۲	۰/۵۱۲
۲	۰/۶۴۹	۰/۷۵۰	۰/۴۹۸	۰/۴۲۹
۳	۰/۷۰۱	۰/۳۲۵	۰/۸۰۵	۰/۵۴۸
۴	۰/۴۴۵	۰/۶۷۴	۰/۸۸۵	۰/۴۵۱
۵	۰/۰۴۶	۰/۷۹۱	۰/۵۸۲	۰/۳۵۱
۶	۰/۷۲۲	۰/۶۲۱	۰/۴۴۲	۰/۴۲۹
۷	۰/۳۳۱	۰/۸۰۸	۰/۶۶۷	۰/۴۱۶
۸	۰/۲۱۲	۰/۳۰۴	۰/۸۲۷	۰/۶۴۱
۹	۰/۳۰۳	۰/۳۰۴	۰/۸۸۳	۰/۷۰۵
۱۰	۰/۷۶۹	۰/۵۳۴	۰/۸۵۸	۰/۷۰۱
۱۱	۰/۷۶۹	۰/۳۷۳	۰/۴۶۳	۰/۵۰۲
۱۲	۰/۴۲۲	۰/۷۱۵	۰/۴۳۸	۰/۴۵۵
۱۳	۰/۸۲۵	۰/۲۸۴	۰/۲۷۸	۰/۷۵۱
۱۴	۰/۳۶۸	۰/۷۰۹	۰/۲۳۵	۰/۳۳۸
۱۵	۰/۸۴۱	۰/۳۰۹	۰/۲۰۵	۰/۵۱۲
۱۶	۰/۷۱۳	۰/۵۵۹	۰/۳۳۷	۰/۵۰۱
۱۷	۰/۳۴۰	۰/۷۲۵	۰/۳۴۰	۰/۴۹۹
۱۸	۰/۷۱۱	۰/۰۶۰	۰/۳۰۴	۰/۳۷۱
۱۹	۰/۱۸۷	۰/۰۴۴	۰/۳۱۱	۰/۷۴۰
۲۰	۰/۰۷۵	۰/۵۴۰	۰/۷۱۰	۰/۳۳۸
۲۱	۰/۷۰۲	۰/۳۱۹	۰/۱۳۶	۰/۲۹۵
۲۲	۰/۲۰۰	۰/۲۱۲	۰/۷۱۲	۰/۴۴۸
۲۳	۰/۵۱۳	۰/۲۷۶	۰/۶۴۱	۰/۷۵۲
۲۴	۰/۳۱۷	۰/۵۱۱	۰/۶۰۰	۰/۷۱۱
۲۵	۰/۳۰۲	۰/۴۸۸	۰/۵۰۷	۰/۷۰۶
۲۶	۰/۴۷۷	۰/۳۴۹	۰/۵۱۷	۰/۷۱۷
۲۷	۰/۱۲۲	۰/۲۱۳	۰/۵۵۸	۰/۷۰۰
۲۸	۰/۳۴۱	۰/۵۲۶	۰/۴۷۹	۰/۷۱۵

طبق نتایج حاصل در جدول ۴ میزان همبستگی بین شاخص های یک سازه با آن سازه و میزان همبستگی بین شاخصهای یک سازه با سازه های دیگر مقایسه می گردد. مقدار همبستگی میان شاخص ها با سازه های مربوط به خود (اعداد مشخص شده ماتریس) از همبستگی میان آنها و سایر

سازه بیشتر است که نشان از مناسب بودن روایی و آگرایی بارهای عاملی متقابل است (فیروزنیا، داداشی و غلام نیا روشن، ۱۳۹۸: ۷۸). به عبارتی بار عاملی گویه‌های متناظر هر مولفه از بار عاملی همان گویه بر روی سایر مولفه‌ها بیشتر است. بار عاملی استاندارد برای تک تک سؤالات هر عامل در جدول ۴ مشخص شده اند. شاخص ارزیابی میزان ارتباط هر سؤال به عامل زیربنایی آن، مقدار بالای ۰/۴ رابطه هر سؤال با عامل مرتبط دلالت دارد که این مقدار بار عاملی باعث معناداری هر سؤال می شود. بنابراین، همه سؤالات به طور معنادار به عامل زیربنایی خود مرتبط هستند و می توان گفت که مدل اندازه گیری طی ارزیابی شاخص های جزئی مطلوب است. بنابراین، می توان گفت که مدل اندازه گیری دارای روایی و آگرا است.

جدول ۵. نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم برای مدل اندازه گیری اثربخشی سازمانی

سازه	بار عاملی	مقدار t	سطح معنی داری	R ²
انطباق	۰/۹۰۹	۷۵/۳۱۷	۰/۰۱	۰/۸۲۶
کسب هدف	۰/۹۶۵	۱۶۱/۴۶۴	۰/۰۱	۰/۹۳۱
یگانگی	۰/۹۰۴	۶۴/۸۱۴	۰/۰۱	۰/۸۱۸
حفظ الگوها	۰/۷۸۵	۵/۹۹۷	۰/۰۱	۰/۷۲۱
AVE	۰/۵۳۸			
آلفای کرونباخ	۰/۹۰۵			
پایایی مرکب	۰/۹۱۸			

با توجه به شکل های شماره ۴ و ۵ و جدول شماره ۵ هر کدام از متغیرهای انطباق، کسب هدف، یگانگی، و حفظ الگوها می توانند به عنوان نشانگر اثربخشی سازمانی عمل کنند، لذا تحلیل عاملی مرتبه دوم انجام شده است. همان طور که در جدول فوق مشخص است، مقادیر بار عاملی در تحلیل عاملی بزرگتر از مقدار قابل قبول بوده و بنابراین مطلوب است. همچنین، مقادیر پایایی مرکب و آلفای کرونباخ به ترتیب برابر با ۰/۹۱۸ و ۰/۹۰۵ است که از مقدار قابل قبول بزرگتر است. هم چنین مقدار AVE برابر با ۰/۵۳۸ گزارش شده که از میزان ۰/۵۰ بیشتر بوده و در نتیجه روایی همگرایی مدل نیز تایید می شود. ضریب تعیین (R²) ارتباط بین واریانس تبیین شده یک متغیر مکنون را با مقدار کل واریانس آن را مورد سنجش قرار می دهد. مقدار این ضریب بین صفر تا ۱ است که مقادیر بزرگتر، مطلوب تر است. با توجه به جدول ۵، مقادیر R² قابل توجه و

مطلوب است. بنابراین و با توجه به شاخص‌های مربوطه می‌توان گفت که مدل اثربخشی سازمانی از کیفیت لازم برخوردار است.

ارزیابی مدل ساختاری

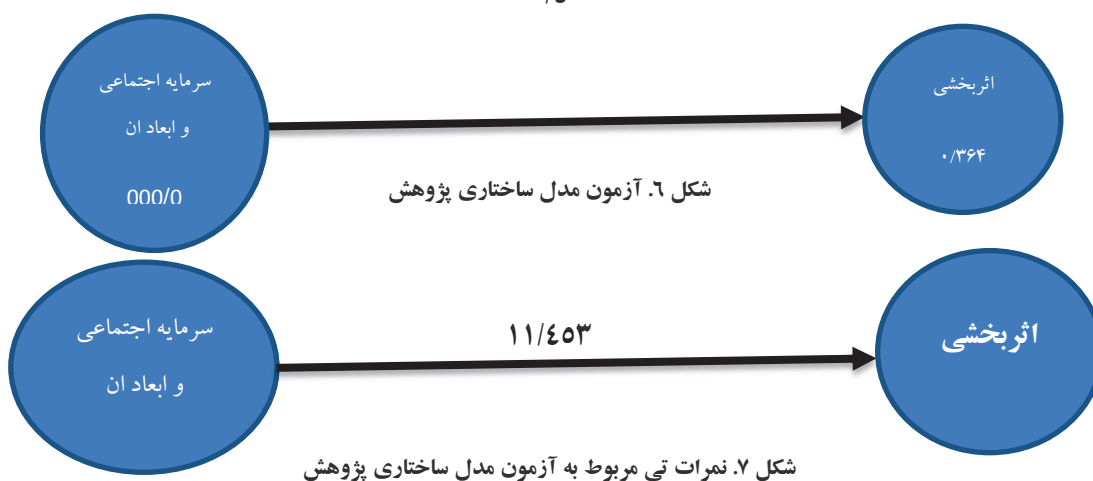
مدل ساختاری مدلی است که در آن روابط بین متغیرهای مکنون مستقل (برون‌زا) و متغیرهای مکنون وابسته (درون‌زا) مورد توجه قرار می‌گیرد. از آن‌جا که مدل ساختاری مدلی برآمده از رابطه بین مدل‌های اندازه‌گیری (ترکیبی یا انعکاسی) موجود در مدل است، بعد از ارزیابی پایایی و روایی مدل‌های اندازه‌گیری نوبت به ارزیابی مدل ساختاری می‌رسد. به عبارت دیگر، در هنگام ارزیابی مدل ساختاری، محقق به دنبال بررسی فرضیه‌های پژوهش است. به منظور ارزیابی مدل ساختاری به ترتیب از شاخص‌های ضریب مسیر و ضرایب معناداری t -values، ضریب تعیین (R^2) و شاخص قدرت پیش بین مدل (Q^2) استفاده می‌شود. مقدار ضریب مسیر بین +۱ و -۱ قرار دارد و هر چه مقدار ضریب مسیر به +۱ نزدیک باشد نشان دهنده رابطه قوی مثبت بین متغیر مستقل و وابسته است و برعکس هر چه مقدار ضریب مسیر به -۱ نزدیک باشد نشان دهنده رابطه قوی منفی بین متغیر مستقل و وابسته است. اما ضرایب مسیر در مدل ساختاری باید معنادار باشند. برای معنادار بودن یک ضریب مسیر، ضریب معناداری (t) باید از قدر مطلق $1/64$ ، $1/96$ و $2/58$ (به ترتیب در سطح معناداری $0/10$ ، $0/05$ و $0/01$) بزرگ‌تر باشد (سید نقوی پور، حسین پور و ولدی آلاشتی، ۱۳۹۷: ۱۸).

مقدار ضریب تعیین (R^2) بین صفر و ۱ قرار دارد و مقادیر $0/75$ ، $0/50$ و $0/25$ به ترتیب قوی، متوسط، و ضعیف در نظر گرفته می‌شوند. این شاخص نشان‌دهنده ارتباط پیش‌بینی مدل است و در نهایت مقادیر Q^2 بزرگتر از صفر نشان‌دهنده قدرت پیش‌بینی مناسب مدل است. هنسler^۱ و همکاران (۲۰۰۹) در مورد شدت قدرت پیش‌بینی مدل در مورد متغیرهای پنهان درون‌زا سه مقدار $0/02$ ، $0/15$ و $0/35$ را به ترتیب به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای این شاخص معرفی نموده‌اند (همان).

^۱ . Hensler & L

شکل ۶ خروجی نرم افزار Smart-PLS در خصوص مدل ساختاری پژوهش حاضر است. هم چنین، شکل ۵ نمرات t مربوط به ضرایب مسیر شکل ۶ را نشان می دهد.

۰/۴

در جدول شماره ۶ ضرایب مسیر با توجه به اشکال شماره ۶ و ۷ آورده شده است.

جدول ۶. ضرایب مسیر

متغیرها	ضریب مسیر	مقدار t	سطح معناداری	R ² ضریب تعیین	Q ² ضریب ارتباط پیش بین	وضعیت
سرمایه اجتماعی ---> اثربخشی سازمانی	۰/۴۰۰	۱۱/۴۵۳	۰/۰۱	۰/۳۶۴	۰/۲۰۸	تایید فرضیه اول

با توجه به جدول شماره ۶ ضریب استاندارد شده مسیر میان متغیر سرمایه اجتماعی و اثربخشی سازمانی (۰/۴۰) بیانگر این است که سرمایه اجتماعی به میزان ۴۰ درصد از تغییرات متغیر اثربخشی سازمانی را تبیین می کند. مقدار t نیز به میزان ۱۱/۴۵۳ می باشد که از مقدار مطلوب آن (۲/۵۸) در سطح معناداری ۰/۰۱ بیشتر است. لذا سرمایه اجتماعی با متغیر اثربخشی سازمانی رابطه معناداری دارد و انتظار می رود که اثربخشی سازمانی با افزایش سرمایه اجتماعی نیز افزایش یابد. بعد از معناداری ضرایب مسیر، ضریب تعیین (R²) متغیر وابسته مدل به منظور بررسی این که چه مقدار از واریانس متغیر وابسته پژوهش توسط متغیر مستقل تبیین می گردد (تبیین میزان واریانس) بررسی می شود. همان طور که در شکل ۷ و جدول فوق مشخص است سرمایه اجتماعی تقریباً ۳۶

درصد از واریانس متغیر اثربخشی سازمانی را تبیین می‌کند. این مقادیر با توجه به مقادیر مطلوب ضریب تعیین (مقادیر ۰/۲۵، ۰/۵۰، و ۰/۷۵ به ترتیب ضعیف، متوسط و قابل توجه) متوسط ارزیابی می‌شود (محسنین و اسفیدانی، ۱۳۹۳: ۷۲). هم‌چنین به منظور بررسی ارتباط پیش‌بین مدل از شاخص Q^2 استفاده شده است. همان‌گونه که از جدول فوق مشخص است، مقدار این شاخص برای متغیر وابسته (درون‌زا) مدل، بزرگتر از صفر بوده و بنابراین نشان از قدرت پیش‌بینی مناسب مدل پژوهش حاضر دارد. بنابراین، با توجه به شاخص‌های فوق‌الذکر می‌توان گفت که مدل پژوهش حاضر از کیفیت و توان پیش‌بین مناسبی برخوردار است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، تدوین الگوی کیفیت بخشی مدارس بر اساس سرمایه اجتماعی و اثربخشی مدارس مقطع متوسطه دوم بود. بر اساس نتایج به دست آمده، مدل معادلات ساختاری روابط بین سرمایه اجتماعی و اثربخشی مدارس در تبیین کیفیت بخشی مدارس از برآزش مناسب برخوردار است. پژوهش نشان داد که سرمایه اجتماعی سهم معنی‌داری در تبیین اثربخشی مدارس مقطع متوسطه دوم نظری دارد هم‌چنین پژوهش نشان داد رابطه سرمایه اجتماعی با اثربخشی مدارس یک رابطه مثبت و معنادار است بنابراین، انتظار می‌رود که با افزایش یا کاهش سرمایه اجتماعی میزان اثربخشی مدارس نیز افزایش یا کاهش یابد. سرمایه اجتماعی ۳۶ درصد از واریانس متغیر اثربخشی مدارس را تبیین می‌کند. در واقع سرمایه اجتماعی با افزایش اثربخشی مدارس زمینه ارتقای کیفیت بخشی در مدارس را فراهم می‌آورد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های پناهی (۱۳۹۸)، اکبری و نجفی (۱۳۹۶)، آموزگار و شهابی (۱۳۹۵)، علی‌زاده و مومنی مفرد (۱۳۹۳)، دیوایت و اسپلتز (۲۰۱۹)، بلفی، گلن، فرین، ورسچرن و مردیث (۲۰۱۵) و احمدی و محمدی بلبان‌آباد (۱۳۹۲) همسو می‌باشند. در تبیین یافته‌های فوق می‌توان گفت ارتقای کیفیت مدارس یکی از مهم‌ترین اهداف نظام‌های آموزشی است. از میان بخش‌های گوناگون آموزش و پرورش مدارس به عنوان یک نهاد اجتماعی حساس، نقش مهمی در پیشرفت همه‌جانبه جامعه بر عهده دارند و لازمه تحقق این مهم، ایجاد و تقویت محیط‌های جذاب و با کیفیت می‌باشد (پاهنگ و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۷۴). زمانی می‌توان گفت مدارس ما از کیفیت مناسب برخوردارند که بتوانند اثربخشی مناسبی داشته باشند. در واقع آموزش و پرورش به دنبال مدارس

اثربخشی است و کیفیت بخشی به مدارس را در قالب کارایی و اثربخشی نمایان می‌کند. اثربخشی میزانی است که یک سازمان با استفاده از منابع خاص و بدون هدر دادن منابع خود و بدون فرسوده کردن غیر ضروری اعضا و جامعه خود، اهدافش را برآورده می‌کند (تیوداوکس و فاویلا، ۲۰۱۳: ۲۱). در راستای دستیابی به اهداف اثربخشی و به تبع آن دستیابی به کیفیت مناسب در مدارس بررسی عوامل مرتبط و موثر از اهمیت زیادی برخوردار است و یکی از این عوامل و متغیرهای موثر سرمایه اجتماعی است. اثربخشی مدارس مستلزم تلاش و کار جمعی و هماهنگی کلیه پارامترهای داخلی و خارجی نظام مدرسه می‌باشد. که این مهم از طریق بالا بردن سطح سرمایه اجتماعی محقق می‌شود. زیرا مفهوم سرمایه اجتماعی، پیوندها و ارتباطات میان اعضای یک شبکه به عنوان منبعی با ارزش را در خود نهفته دارد که زمینه تحقق اهداف اعضا را در سایه خلق هنجارها و اعتماد متقابل به وجود می‌آورد به طوری که در غیاب سرمایه اجتماعی، سایر سرمایه‌ها اثر بخشی خود را از دست داده و پیمودن راه‌های توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی، ناهموار و دشوار می‌گردد (احمدی و محمدی بلبان، ۱۳۹۲: ۱۸۸).

هر سازمانی برای رسیدن به اثربخشی سازمانی و تحقق اهداف و مأموریتش باید نقش و تأثیر سرمایه اجتماعی را در نظر بگیرد تا بتواند خود را متناسب با تغییرات فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی محیط پیرامونش تطبیق دهد و این تغییرات را رهبری و کنترل کند، نه فقط شاهد کاهش اثربخشی سازمانش باشد در نتیجه می‌توان استنباط کرد در نظر نگرفتن سرمایه اجتماعی زوال و نابود سازمانی و عدم تحقق رسالت سازمانی را موجب شود که این به زعم سلاجقه و اشرف زاده (۱۳۹۳: ۴۶) همان نرسیدن به اثربخشی سازمانی است. سرمایه اجتماعی باعث بهبود روابط درون و برون سازمانی و مشارکت کارکنان در زمینه اثربخشی سازمانی و جلوگیری از هدر رفت سرمایه‌های مادی و غیر مادی سازمان و موجب فراهم نمودن خدمات متقابل می‌شود. از آن جا که زمینه مشارکت همه ذینفعان درون و برون سازمانی در مدارس فراهم است، ارتباط و انسجام آنان سبب خواهد شد تا مدارس به اثربخشی موثر دست یابند و در ادامه موجبات بالارفتن کیفیت مدارس را فراهم آورند.

اثربخشی آموزشی پدیده‌ای درون سازمانی است و در میدان آموزشی شکل می‌گیرد، و از فضای اجتماعی که متشکل از ساختارها و امکانش و سرمایه‌های اجتماعی است، تأثیر می‌پذیرد

(محمدی، محمدی و سلیمان زاده ، ۱۳۹۰: ۱۸۸). لذا سرمایه اجتماعی از طریق ایجاد مشارکت و همکاری و تبادل تجربیات در فضای اجتماعی مدارس موجب خواهد شد تا اثربخشی که یکی از مهم ترین منابع و متغیرهای ارتقا دهنده کیفیت مدارس است- همان گونه که در مقدمه اشاره گردید- ارتقا یابد. این پژوهش نیز به این مهم دست یافت، که در راستای افزایش اثربخشی مدارس و به تبع آن کیفیت بخشی به مدارس، باید به متغیر سرمایه اجتماعی و ابعاد آن توجه گردد. سرمایه اجتماعی می تواند بستر مناسبی را برای بهره برداری نیروی انسانی در سازمان ها فراهم کند (گیوریان، ۱۳۹۱: ۳۰) و اثربخشی سازمانی را افزایش دهد. با توجه به نقش پررنگ سرمایه اجتماعی در ارتقای اثربخشی که به کیفیت بخشی مناسب در مدارس می انجامد پیشنهاد می گردد، راه های ارتقای سطح سرمایه اجتماعی در مدارس از طریق کارگاه های آموزشی به اساتید و معلمان و کلیه کارکنان آموزشی تعلیم داده شود. این روند زمینه ارتقای کیفیت بخشی در مدارس را فراهم می آورد. الگوی کیفیت بخشی مدارس بر اساس سرمایه اجتماعی و اثربخشی مدارس مقطع متوسطه دوم نظری که در این پژوهش ارائه گردید توجه بیش از پیش نهاد های آموزشی به اثربخشی و سرمایه اجتماعی را می طلبد و برای دستیابی به مدارس اثربخش، باید سرمایه اجتماعی مورد توجه قرار گیرد. نتایج پژوهش در ایلام به دست آمده است و تعمیم آن باید با احتیاط صورت گیرد. پیشنهاد می شود در پژوهش های آتی در جامعه آماری دیگر و سایر مقاطع وضعیت ارتباط بین متغیرهای پژوهشی بررسی گردد.

منابع

- احمدی، یعقوب. محمدی بلبان آباد، اسعد. (۱۳۹۲). سرمایه اجتماعی و اثربخشی کارکنان گمرک (مطالعه موردی: استان کردستان)، **فرآیند مدیریت و توسعه**، ۲۶(۲): ۱۸۷-۲۰۷.
- استونر، جیمز و فریمن، ادوارد. (۱۳۷۵). **مدیریت**، ترجمه محمد اعرابی و علی پارسایان، چاپ اول، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی.
- اکبری، محمد صادق و نجفی، امیر. (۱۳۹۶). **نقش سرمایه اجتماعی سازمانی در بهبود اثربخشی سازمانی**، سومین کنفرانس بین المللی پژوهش در علوم و مهندسی، تایلند.
- آموزگار، حسین و شهابی، سمیرا. (۱۳۹۵). **بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و اثربخشی سازمانی کارکنان اداره کل فنی و حرفه ای**، اولین همایش بین المللی پژوهش های نوین در مطالعات مدیریت، شیراز.

- بزرگی نژاد، خدیجه. زارعی، رضا. (۱۳۹۶). **ابعاد و شاخص های کیفیت مدارس**، دومین همایش بین المللی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی، دانشگاه تهران.
- پاهنگ، نظام الدین. مهدیون، روح اله. یاریقلی، بهبود. (۱۳۹۶). بررسی کیفیت مدارس و شناسایی عوامل مؤثر بر آن: پژوهشی ترکیبی، **مدیریت مدرسه**، ۱۵(۱): ۱۹۳-۱۷۳.
- پناهی، بلال. (۱۳۹۸). فراتحلیل پیشایندها و پیامدهای سرمایه اجتماعی در سازمان ها، **مدیریت سرمایه اجتماعی**، ۶(۳): ۳۷-۳۵۱.
- حسین پور، داود. قربانی پاجی، علی. (۱۳۹۶). تاثیر راهبردهای توسعه منابع انسانی بر اثربخشی سازمانی، **فصلنامه پژوهش های مدیریت راهبردی**، ۶۵(۱): ۴۵-۷۵.
- دفت، ریچارد ال. (۱۳۸۰). **مبانی تئوری و طراحی سازمان**، ترجمه علی پارسائیان و سید محمد اعرابی، تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی.
- رضائیان، علی. (۱۳۸۸). **تجزیه و تحلیل و طراحی سیستم**، تهران: سمت.
- سلاجقه، سنجر. اشرف زاده، الهام. (۱۳۹۳). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با اثربخشی سازمانی در مرکز آموزشی درمانی بیمارستان شفا شهر کرمان، **مدیریت سرمایه اجتماعی**، ۱(۱): ۴۳-۶۴.
- سید نقوی پور، میرعلی. حسین پور، داوود. ولدی آلاشتی، رضا. (۱۳۹۷). بررسی نقش ابعاد جو اخلاقی بر ضابطه گریزی به نفع سازمان، **مطالعات منابع انسانی**، ۸(۲۷): ۱-۲۴.
- علیزاده، محمد و مومنی فرد، معصومه. (۱۳۹۳). **بررسی رابطه سرمایه اجتماعی بر اثربخشی سازمان**، کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت، تهران.
- فاین، بن. (۱۳۹۴). **سرمایه اجتماعی و نظریه اجتماعی: اقتصاد سیاسی و دانش اجتماعی در طلیعه هزاره سوم**، ترجمه محمد کمال سرواریان، چاپ دوم، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- فیروزنیا، امیر. داداشی، ایمان. غالم نیا روشن، حمیدرضا. (۱۳۹۸). اعتباریابی ابزار سنجش گزارشگری سرمایه فکری در ایران مبتنی بر رویکرد حداقل مربعات جزئی براساس نظریه نمایندگی، **دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت**، ۸(۱۳): ۶۹-۸۳.
- کوهی، امیرحسین. هاشمی، ابوالفضل. مینایی، علی و دهقان، امین. (۱۳۹۸). رابطه بین ساختار توانمندساز مدارس با خشنودی شغلی معلمان و اثربخشی مدارس مقطع ابتدایی شهرستان قرچک، **فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی**، ۱۱(۴۰): ۹۹-۱۱۴.
- گیوریان، حسن. (۱۳۹۱). بررسی تأثیر رسانه بر سرمایه اجتماعی، **مطالعات رسانه ای**، ۷(۱۶): ۲۹-۳۶.
- محسنین، شهریار. اسفیدانی، محمدرحیم. (۱۳۹۳). **معادلات ساختاری مبتنی بر رویکرد حداقل مربعات جزئی به کمک نرم افزار Smart-PLS: آموزشی و کاربردی**، چاپ اول، تهران: مهربان نشر.

محمدی، جمال. محمدی، فردین. سلیمان زاده، زهرا السادات. (۱۳۹۰). تبیین جامعه‌شناختی رابطه سرمایه اجتماعی / فرهنگی و اثربخشی آموزشی معلمان (مطالعه موردی: دبیران دبیرستان های شهر سنندج)، **مطالعات جامعه‌شناختی**، ۱۹(۱): ۱۸۷-۲۲۱.

میرسپاسی، ناصر. (۱۳۸۳). موانع تقویت وجدان کار، **اقتصاد و مدیریت**، ۳(۲): ۱۸-۲۹.

- Belfi, B., Gielen, S. Fraine, B. D., F. Verschueren, K., & Meredith, C. (2015). School-based social capital: The missing link between school's socioeconomic composition and collective teacher efficacy, **Teaching and Teacher Education**, 45: 33-44.
- De Witte, K. Schiltz, F. (2018). Measuring and explaining organizational effectiveness of school districts: Evidence from a robust and conditional Benefit-of-the-Doubt approach, **European Journal of Operational Research**, 26 (3): 1172-1181.
- Ferguson, J. (2017). A theoretical framework and exploration of organizational effectiveness of schools, **Educational Administration Quarterly**, 21(2): 117-134.
- Fleishman E. A. Mumford M. D. Zaccaro S. J. Levin K. Y. Korotkin A. L. Hein M. B. (2016). Taxonomic efforts in the description of leader behavior: a synthesis and functional interpretation, **The Leadership Quarterly**, 2(4): 245-287.
- Henseler, J. Ringle, M. & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling, **Acad Mark**, 43:115-135.
- Hoy, W. A., & Ferguson, J. (1985). A Theoretical Framework and Exploration of Organizational Effectiveness of Schools, **Educational Administrative Quarterly**, 21(4): 117-134.
- Jones, D. C, Kalmi, P. & Kauhanen, A. (2010). How does employee involvement stack up? The effects of human resource management policies on performance in a retail firm, **Industrial Relations: A journal of economy and society**, 49(1): 1-21.
- Lai Fong Cheng, A., & Keung Yau, H. (2011). Principals and teachers' perceptions of quality management in Hong Kong primary schools, **Quality Assurance in Education**, 19(2): 170-186.
- Lin, N. (2017), **Building a network theory of social capital**, In Social capital (pp. 3-28). Routledge.
- Lu, J., Yang, J., & Yu, C. S. (2013). Is social capital effective for online learning? **Information & Management**, 50(7): 507-522.
- Sarstedt, M; Ringle, C. M; Smith, D; Reams, R; Hair Jr, J. F. (2014). Partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM): A useful tool for family business researchers, **Journal of Family Business Strategy**, 5(1): 105-115.
- Thibodeaux, M.S. & Favilla, E. (2013). Organizational effectiveness and commitment through strategic management, **Industrial Management & Data Systems**, 96(5): 21- 25.